

MANAGEMENTUL ACTIVITĂȚII DE CREDITARE A ÎNTRINDERILOR CORPORATISTE

- REZUMAT -

Teza de doctorat intitulată “**MANAGEMENTUL ACTIVITĂȚII DE CREDITARE A ÎNTRINDERILOR CORPORATISTE**” constituie rezultatul final al cercetării întreprinse pe parcursul studiilor doctorale, în care mi-am propus evaluarea și aprofundarea principiilor teoretice, metodologice și aplicative cu privire la managementul activității de creditare a întreprinderilor corporatiste.

Actualitatea și importanța temei de cercetare, rezultă, în opinia mea, din faptul că tratează o problemă de mare interes pentru toți participanții la viața economică, indiferent dacă este vorba de instituțiile bancare sau de corporații, mai ales în condițiile actuale în care întreprinderile corporatiste dețin ponderea cea mai mare în volumul creditelor acordate de instituțiile bancare. Astfel, prin intermediul demersului meu am încercat să evidențiez cu ajutorul comparației modalitățile de evaluare a bonității clienților, dar și modalitățile de ierarhizare a instituțiilor bancare pe baza profitabilității și a altor indicatori. Am ales această temă ca urmare a impactului pe care activitatea bancară o induce în economie dar și pentru faptul că în zilele noastre nici un sistem economic nu poate funcționa fără bănci profitabile și bine consolidate.

Scopul prezentei lucrări îl constituie identificarea și înțelegerea mecanismelor pe care le presupune activitatea de creditare bancară, dar și a efectelor pe care această activitate le are asupra profitabilității și gestionării riscurilor de către bancă. Considerăm că toate acestea crează condițiile realizării unei analize riguroase, un fundament al cunoașterii și acțiunii eficiente, ce ne-a determinat să realizăm prezenta construcție. Pentru atingerea scopului am vizat următoarele **obiective**: prezentarea principalelor aspecte teoretice și metodologice privind creditul și dobânda; identificarea și analiza principiilor, elementelor și etapelor activității de creditare; descrierea metodelor de fundamentare a deciziei de creditare; compararea diferitelor metode de evaluare a bonității clienților utilizate de principalele bănci comerciale din sistemul bancar românesc; identificarea și analiza evoluțiilor cantitative și calitative ale pieței creditului în România și a profitabilității în sistemul bancar românesc, a activității BCR Erste Bank, a optimizării plasamentelor sale în credite și titluri, a profitabilității acesteia comparativ cu principalele bănci din sistem; identificarea strategiilor de creditare utilizate de BCR Erste Bank precum și a modalităților de gestionare a riscurilor. S-au folosit ca metode de cercetare: abstracția științifică, unitatea dintre analiză și sinteză, metoda istorică, metoda logică, unitatea analizei cantitative și calitative, dar și statistica economico-matematică.

Originalitatea științifică a tezei rezidă în dezvoltarea teoretică a informațiilor referitoare la conceptele de credit și dobândă pe de o parte, profit, profitabilitate și performanță pe de altă parte, în îmbinarea abordărilor de ordin teoretic cu cele analitice pentru delimitarea și compararea metodelor de fundamentare a deciziei de creditare și a bonității întreprinderilor corporatiste utilizate de principalele bănci din sistem; optimizarea plasamentelor BCR Erste Bank în credite și titluri, analiza strategiilor de gestionare a riscurilor, argumentarea utilizării anumitor indicatori pentru compararea activităților desfășurate de bănci și ierarhizarea lor; evaluarea naturii legăturilor și influențelor existente între indicatorii de performanță din bănci și o serie de alți indicatori referitori la activitatea bancară. Aceste aspecte au putut fi prezentate, după consultarea lucrărilor de specialitate din țară și din străinătate, a datelor statistice furnizate de Banca Națională a României, BCR Erste Bank, BRD Societe Generale și Raiffeisen Bank, de Institutul Național de Statistică, la care se adaugă complexitatea cercetărilor întreprinse de diverse instituții, publicațiile științifice și rapoartele periodice, ș.a.

Importanța teoretică a temei de cercetare este evidențiată în primele două capitole ale lucrării, prin evaluarea riguroasă a conceptelor de credit, dobândă, mecanism de creditare, a conținutului acestor noțiuni, a caracteristicilor și funcțiilor lor, a teoriilor specifice cu privire la

credit și dobândă în viziunea diverșilor economiști (de la cei clasici până la cei neoclasici și contemporani). **Valoarea aplicativă a lucrării** rezultă din capitolul trei în care am realizat un studiu privind optimizarea plasamentelor realizate de BCR Erste Bank în credite și titluri, un studiu comparativ privind modelele de analiză a bonității agentului economic utilizate de principalele bănci comerciale, dar și din capitolul patru, în care sunt identificate cele mai bune strategii cu privire la creditare utilizate de BCR Erste Bank, precum și din capitolul cinci în care sunt analizate performanțele sistemului bancar românesc și este realizat un studiu comparativ privind performanțele obținute de BCR Erste Bank, BRD Societe Generale și Raiffeisen Bank. Intrând în profunzimea aspectelor pe care le presupune creditarea clienților corporatiști, lucrarea de față este dedicată rolului pe care băncile, adevărate uzine financiare cu rol esențial în funcționarea organismului economic, îl au, mai ales în contextul actual generat de criza economică, în relansarea creșterii economice, prin finanțarea în special a clienților din industriile cu potențial ridicat de dezvoltare și cu cerere externă.

Complexitatea lucrării a dus la o structurare a acesteia pe cinci capitole, cu o introducere argument și, la final, concluzii și propuneri. Teza abordează o sferă largă de probleme, începând de la aspectele teoretice privind creditul și dobânda, mecanismul de creditare, continuând cu cele cantitative, calitative referitoare la metodele de fundamentare a deciziei de creditare, cu evoluțiile și tendințele pe piața creditului în România, până la identificarea strategiilor privind creditarea, gestionarea riscurilor și maximizarea performanțelor utilizate de BCR Erste Bank, finalizându-se cu realizarea unui studiu comparativ privind performanțele la BCR Erste Bank, BRD Societe Generale și Raiffeisen Bank.

Studiul a fost construit **pe trei paliere**, respectiv:

✓ **un palier dedicat cu predilecție aspectelor teoretice** privind creditul, dobânda, riscurile și performanțele;

✓ **palierul al doilea surprinde aspecte privind metodele de fundamentare a deciziei de creditare**, ce cuprinde diverse analize, comparații între trei bănci considerate reprezentative în sistemul bancar din România și fundamentarea pe baza acestor comparații a unui model propriu;

✓ **palierul al treilea se constituie într-un studiu de caz** cu privire la evoluția creditării în România, la evoluția activității BCR Erste Bank, la optimizarea plasamentelor acesteia în credite și titluri, dar și la identificarea strategiilor de creditare, de gestionare a riscurilor și de maximizare a performanțelor la această bancă și un studiu comparativ între trei bănci cu privire la performanțele acestora și la identificarea factorilor care influențează performanțele bancare.

Teza debutează cu un capitol referitor la ***Creditul și dobânda în doctrinele economice contemporane*** în cadrul căruia am arătat că noțiunea de credit a evoluat în cursul vremurilor, funcție de condițiile social-economice în care a apărut și s-a dezvoltat. Evoluția și complexitatea relațiilor de credit a determinat ca și gândirea economică în acest domeniu să fie diversificată. Diversificării mecanismelor procesului de creditare i-au corespuns în plan doctrinar o serie de școli, curente și teorii cu privire la esența și rolul economic al creditului și dobânzii, care au apărut încă din fazele incipiente ale dezvoltării producției de mărfuri și s-au dezvoltat în strânsă legătură cu teoria monetară. Diferitele concepții asupra creditului apărute de-a lungul timpului, le-am grupat în două mari categorii: teorii clasice și moderne, pe care apoi le-am prezentat pe larg.

Prezentarea *necesității, conținutului, funcțiilor și trăsăturilor creditului în economia contemporană* ne-au permis să evidențiem faptul că, creditul exprimă relații de repartiție prin care se mobilizează și se redistribuie disponibilitățile bănești în economie, se creează noi mijloace de plată, se asigură controlul acestor laturi, în scopul satisfacerii unor nevoi obiective de capital și îndeplinirii anumitor obiective de politică monetară.

Nevoia de a elabora și implementa strategii de creditare prin care banca să-și coreleze caracterul resurselor cu caracterul plasamentelor, să-și proiecteze și să-și asigure în execuție o lichiditate bancară, considerată normală, să-și diminueze, la maximum, riscul de creditare, să-și proiecteze și să aplice un sistem informațional adecvat, care să-i permită managementul întregului sistem de creditare implică clasificarea creditelor bancare pe care am realizat-o în cadrul subcapitolului *Tipologia creditelor bancare în economia de piață*.

Am observat că *dobânda* este un fenomen complex în a cărei evoluție se întrepătrund numeroase interese: ale deponenților, ale solicitanților de credite, ale băncilor și instituțiilor financiare, dar și ale economiei naționale în ansamblu ei. De aici, multiplele controverse în legătură cu geneza și natura dobânzii care ne-au determinat să realizăm atât o abordare cronologică, cât și una evolutivă. Majoritatea specialiștilor înclină să creadă că, în baza acumulărilor realizate de teoria economică se impune o *abordare duală* a definițiilor dobânzii, fie că este vorba de descifrarea pe de o parte a doctrinei clasice, iar pe de alta parte a doctrinei neoclasice, moderne, fie de concepții pure sau ale capitalului real și concepții monetare. O altă observație cu privire la dobândă, a fost aceea că nivelul dobânzilor este puternic influențat de starea economiei, de politicile monetare și de credit, însă totodată trebuie să remarcăm că și nivelul dobânzii are o influență majoră asupra economiei afectând dezvoltarea și expansiunea economică, cheltuielile de consum și investițiile.

Pornind de la corelațiile care există între *rata dobânzii, produsul intern brut și rata inflației* nivelul dobânzilor nu poate fi nici prea ridicat, nici prea scăzut, oricare din extreme putând să aibă efecte negative la fel de grave. Este necesar ca nivelul dobânzilor să se plaseze în acel punct de echilibru, moderat, care să stimuleze și economisirea și protecția economiilor împotriva inflației, însă să stimuleze în același timp și producția, prin credite cu dobânzi accesibile. Între nivelul ratei de dobândă și nivelul PIB, exprimat în prețuri curente, se manifestă o relație inversă, respectiv o dobândă sporită a antrenat un PIB redus (anul 2009), iar pe măsura ce aceasta s-a diminuat, PIB și-a sporit dimensiunile (anii 2010-2013), iar între rata inflației și rata dobânzii există o relație direct proporțională, respectiv rate mai ridicate ale inflației în perioada analizată, determină rate mai înalte de dobândă, stimulând astfel, procesul de economisire și protejarea economiilor împotriva erodării lor ca urmare a inflației.

În cadrul capitolului al doilea, „*Arhitectura procesului de creditare a întreprinderilor corporatiste*” am considerat că *analiza activității de creditare a băncilor comerciale* reprezintă un teren fertil de investigare dinamică și incitantă, un potențial furnizor de soluții pentru problemele cu care se confruntă în prezent economia. Angajându-mă în studiul acestei problematice am încercat să tratez problemele esențiale ale procesului de creditare, care prezintă numeroase aspecte complexe și delicate totodată. Am desprins astfel, câteva considerații privind *mecanismul de creditare, tipologia creditelor bancare în economia de piață, etapele fundamentării deciziei de creditare, precum și documentarea creditului*, întrucât acestea au un rol hotărâtor în adoptarea deciziei de creditare. Activitatea de creditare presupune asumarea de către bancă a unor riscuri aferente creditelor acordate, iar analiza de credit trebuie să dea asigurări că asemenea riscuri pot fi acceptate în anumite condiții de risc și garanții sau riscurile sunt prea mari și influențează semnificativ situația financiară a băncii și nu se recomandă asumarea acestora.

În cadrul celui de-al treilea capitol „*Metode de fundamentare a deciziei de creditare a întreprinderilor corporatiste*” am pus accentul pe “*decizia de creditare*” care se bazează pe elemente de anticipare din activitatea debitorului, ceea ce implică evaluarea riscului și acceptarea lui în cunoștință de cauză. Deoarece, riscul nu poate fi evitat, ci doar prevenit și diminuat, pe lângă normele de prudențialitate și de limitare a riscului de credit, emise de BNR, fiecare societate bancară reglementează și gestionează acest risc conform normelor și procedurilor proprii de management. Băncile trebuie să se asigure de *bonitatea clientului*, care se definește ca o stare de încredere și exprimă calitatea activității desfășurate de către acesta într-o perioadă precedentă, în prezent, dar mai ales în perspectivă, respectiv capacitatea acestuia de a rambursa creditul la scadență și dobânzile aferente. Consider că, pentru a descrie performanța unei firme, este reprezentativă o analiză a unei perioade de câțiva ani, evidențiind rezultatele financiare nu numai prin quantumul lor, cât și prin tendința surprinsă în rezultate. Acest tip de analiză își atinge scopul când este elaborată integrativ, pornind de la identificarea cauzelor, calculul efectelor, concluzionând cu sugerarea căilor de acțiune pentru menținerea stării de sănătate a firmei. Cunoștințele dobândite prin studiul analizei indicatorilor financiari sunt elementele esențiale în procesul de luare a deciziilor de către bănci. Din multitudinea indicatorilor de evaluarea a bonității clienților fiecare bancă poate prin normele sale interne de lucru să definească și să utilizeze indicatorii pe care îi consideră relevanți în analiza de credit. *Analiza nonfinanciară*, deși pare ne semnificativă, completează analiza performanțelor financiare

contribuind la evaluarea cât mai reală a riscului de creditare și presupune luarea în considerare în cadrul analizei a două categorii de factori nefinanțari, respectiv factori interni care se află în aria de acțiune a clientului analizat, cât și factori externi, care vizează mediul extern în care acesta acționează. Aspectele nonfinanciare tratate uneori formal îi pot aduce analistului de credite surprize mari, ele fiind cele care dau reperul profilului clientului analizat. De la modul în care acesta își gestionează afacerile, la aspectele morale și psiho-sociale, abilitățile manageriale și de integrare în schimbările pe care le impune piața, totul este foarte important.

Elaborarea unor modele apte să ofere o apreciere cât mai fidelă și cât mai obiectivă a situației financiare a solicitantului de credit constituie o preocupare majoră atât în plan teoretic cât și practic. În practica bancară, nu există o concepție unitară de evaluare a bonității financiare a societăților comerciale. De aceea, am fost interesată în capitolul trei al tezei de exemplificarea *metodelor de analiză a principalelor bănci comerciale ce operează în România*, respectiv, metoda Băncii Comerciale Române Erste Bank, metoda Raiffeisen Bank și metoda BRD - Groupe Societe Generale.

În scopul completării instrumentarului de management al riscului de credit, în cadrul BCR Erste Bank s-a elaborat un sistem bidimensional de rating de credit, care coroborează rezultatele analizei caracteristicilor clientului cu cele ale creditului. Pentru a asigura o cât mai mare relevanță a acestui calificativ, ratingul de credite se fundamentează atât pe date statistice, cât și pe analize și prognoze. *Raiffeisen Bank* utilizează un sistem de evaluare multicriterial pe baza căruia încadrează clienții - societăți comerciale în cinci grupe de performanță financiară. Modelul de rating presupune examinarea a două criterii calitative și a cinci criterii cantitative. După evaluarea tuturor criteriilor se determină ratingul clientului în baza căruia acesta este încadrat în una din categoriile de performanță. *Banca Română de Dezvoltare Groupe Societe Generale* utilizează pentru determinarea bonității clienților cinci tipuri de indicatori care permit o delimitare a clienților în societăți cu bonitate financiară bună și foarte bună, satisfăcătoare și slabă, precum și în societăți expuse dificultăților financiare și în ultimă instanță riscului de faliment.

În vederea realizării *studiului de caz comparativ privind modelele de analiză a bonității solicitantului de credit* utilizate de principalele bănci comerciale și Modelul propriu am analizat cazul unui agent economic, SC Sigma SA cu profil de producție, care este o companie cu o bună reputație atât pe plan național cât și internațional, al cărui obiect de activitate este execuția, modernizarea, recondiționarea echipamentelor mecanice pentru agregatele energetice, precum și fabricarea de echipamente pentru industria metalurgică. Avându-se în vedere indicatorii cantitativi și calitativi utilizați în analiză de BCR Erste Bank, societatea Sigma SA a fost încadrată în *categoria de performanță B (în observație)* în intervalul de analiză 2010-2012, categorie ce include creditele acordate clienților cu performanțe financiare bune sau foarte bune, dar nu pot menține acest nivel într-o perspectivă mai îndelungată. Banca va poate finanța societatea în condițiile unei prime de risc relativ mai ridicate, motiv pentru care sunt impuse clientului unele condiții de creditare mai restrictive, ce vor fi incluse în contractul de credit și care pot consta în: menținerea unor niveluri prestabilite de bancă ale principalilor indicatori, respectiv: cifră de afaceri, grad de îndatorare, grad de acoperire a datoriilor financiare și a dobânzilor, restricția de a angaja credite la alte bănci fără acordul prealabil al BCR Erste Bank, precum și garanții personale constând în avalizarea de bilete la ordin de către administratorul societății și acționarii majoritari ai societății.

Conform modelului de determinare a ratingului de credit utilizat de Raiffeisen Bank, societatea s-a menținut în *categoria de performanță A (Standard)* în anii 2010 și 2011, ceea ce denotă că este un client cu performanțe financiare foarte bune, însă deteriorarea ratingului de credit în anul 2012, a condus la încadrarea în *categoria de performanță B*, firme cu activitate economică bună în prezent, dar în perspectivă pot să apară aspecte negative. Acordarea de credite acestei societăți impune totuși solicitarea unor garanții sigure și de o supraveghere atentă a utilizării capitalului împrumutat.

Potrivit modelului de determinare a ratingului de credit al BRD-GSG, societatea SC Sigma SA se încadrează în perioada analizată în *categoriile de performanță B* în anul 2011, când societatea înregistrează un ușor reviriment, însă în anii 2010 și 2012, situația financiară a societății s-a

deteriorat progresiv, decăzând în *categoria de performanță C*, cu perspective nefavorabile, ceea ce poate reliefa dificultăți serioase în rambursarea ratelor de credit și dobânzi curente.

Pornind de la rezultatele obținute în analiza bonității la cele trei bănci, am adâncit cercetarea realizată prin propunerea unui *model de analiză a clienților* care poate fi utilizat de băncile comerciale pentru evaluarea standingului financiar al clienților solicitanți de credite. Prin aplicarea acestui model în cazul societății Sigma SA punctajul final acordat conform valorilor aferente indicatorilor financiari și nonfinanciari determină încadrarea în *categoria de performanță B (În observație) în anii 2010, 2011 și C (Substandard) în anul 2012*.

Tehnologiile informatice și-au demonstrat utilitatea în luarea deciziilor de creditare, deoarece această nouă orientare a instituțiilor bancare reduce pe cât posibil riscurile specifice, ceea ce m-a determinat să analizez în cadrul capitolului trei, strategiile de optimizare a deciziei de creditare cu ajutorul acestor tehnologii. Am concluzionat, astfel, că tehnologia sistemelor expert poate contribui la îmbunătățirea activității de creditare, furnizând decizii mai fundamentate într-un interval scurt de timp.

În elaborarea capitolului al patrulea intitulat *Strategii de creditare promovate de Erste Bank* am realizat în primul rând o *analiză a evoluției activității de creditare practicate de băncile comerciale* care mi-a permis să surprind cele mai importante tendințe manifestate în acest domeniu în perioada de postaderare la Uniunea Europeană, respectiv 2007-2013, și să încadrez apoi, evoluția activității BCR Erste Bank în contextul mai larg al domeniului. Putem remarca nivelul modest al dinamicii activelor bancare în perioada analizată, în special odată cu debutul efectelor crizei financiare internaționale. Gradul de intermediere financiară a înregistrat o reducere pe fondul activității reduse de acordare de noi credite, accelerarea vitezei de creștere a expunerilor față de sectorul guvernamental, reflectată în stocul în creștere a titlurilor de stat deținut de bănci, dinamică sprijinită de amplificarea cererii de împrumuturi ale administrației publice centrale și scăderea calității portofoliului de credite, care s-a manifestat mult mai accentuat în anul 2009 și a persistă până în prezent, în principal pe seama recesiunii economice.

Am evidențiat o *serie de mutații de ordin cantitativ și calitativ în ceea ce privește creditul în general și creditul bancar în special*, printre cele mai importante fiind:

- *a crescut semnificativ ponderea creditului bancar în finanțarea activității societăților comerciale*, în detrimentul creditului comercial;
- *se constată o împlerire mult mai strânsă a creditului bancar cu cel comercial*, fenomen stimulat de dezvoltare a unor produse specifice adecvate, precum factoringul intern și extern, cu sau fără regres, forfetarea, scontarea cambiilor și biletelor la ordin, creditarea pe documente remise spre încasare, care permit trecerea cu ușurință de la un tip de credit la altul;
- *creșterea mult mai accentuată a contribuției creditului bancar în cofinanțarea proiectelor de investiții ale societăților comerciale*, ale administrației publice locale alături de fondurile europene nerambursabile accesate de acestea;
- *banca centrală, precum și băncile comerciale apelează frecvent la manevrarea nivelului dobânzilor, pentru a favoriza sau, după caz, a restricționa accesul la creditul bancar*, cu deosebire atunci când condițiile oferite de mediul economic se modifică, generând riscuri suplimentare;
- *se realizează o deplasare mai accentuată a creditului comercial spre sfera bancară*, fenomenul fiind generat de căutarea unor plasamente mai sigure și cât mai eficiente, cu deosebire în contextul globalizării.

Am ales să realizez cercetarea cu caracter aplicativ referitoare la creditarea întreprinderilor corporatiste la BCR Erste Bank deoarece, în calitate de lider de piață, ea joacă un rol esențial pe segmentul companiilor, oferind produse personalizate, programe specializate și consultanță pentru microîntreprinderi, întreprinderi mici și mijlocii, precum și pentru mari corporații. În cadrul capitolului am analizat *evoluția activității acestei bănci*, ajungând la următoarele **observații**:

- *tendința de reducere a activelor totale ale BCR Erste Bank, începând cu anul 2012 și în același timp și a ponderii activelor sale în total active sector bancar*, dar cu toate acestea și-a menținut poziția de lider pe piața bancară din România după acest criteriu;

- în termeni absoluți în anul 2013 a avut loc o *reducere a creditării, nu numai la BCR Erste Bank, ci și pe întreg sistem bancar*, dar dacă analizăm în termeni relativi, constatăm că această reducere este mai accentuată în cazul BCR Erste Bank, deoarece se poate observa scăderea permanentă a creditele acordate clienței de către aceasta ca pondere în total credit guvernamental;

- *creditele acordate clienților privați dețin în continuare cea mai mare pondere, dar aceasta s-a redus în timp*, pe fondul creșterii creditării sectorului public și a revigorării creditării retail;

- strategia BCR Erste Bank are în vedere *concentrarea creditului bancar pe acoperirea solicitărilor justificate ale economiei reale*, respectiv a cererilor de finanțare a producției materiale și a serviciilor din toate sectoarele economice și în principal în industrie;

- *structura creditelor acordate de BCR Erste Bank pe valute este foarte diferită în 2013 față de 2007*. Astfel, în timp ce în 2007 ponderea cea mai mare în total credite o reprezentau creditele în lei (50,6%), începând cu anul 2008 situația s-a inversat și ponderea creditelor în euro a crescut continuu și a ajuns în 2013 la 57,6%;

- *cea mai mare parte a creditelor acordate de către BCR Erste Bank clienței, o reprezintă credite pe termen mediu și lung (peste 50%)*, reflectând strategia băncii în domeniul diminuării riscului;

- *BCR Erste Bank utilizează în proporție de peste 70% resurse la termen de la clienții săi* pentru a asigura stabilitatea resurselor și pentru acoperirea împotriva riscurilor induse de plasamentele efectuate și de mediul în care își desfășoară activitatea;

- începând cu anul 2012 evoluția depozitelor atrase de către BCR Erste Bank a fost contrară evoluției înregistrate de total depozitele din sistemul bancar, astfel, dacă până în anul 2012 ponderea BCR Erste Bank în total sistem bancar nu a scăzut sub 30%, din acel an ponderea s-a redus la jumătate;

- *cea mai mare parte a depozitelor atrase sunt în moneda națională* (peste 60% din volumul depozitelor pe toată perioada analizată), urmate de depozitele în EURO care s-au situat în general la jumătate față de cele în lei, apoi de cele în USD, ce au variat între 4-5% din total depozite;

- BCR Erste Bank a avut ca obiectiv important *gestiunea capitalului prin menținerea unui nivel de solvabilitate corespunzător*, așa cum reiese și din evoluția indicatorului de solvabilitate comparativ cu cel aferent întregului sistem bancar.

Am considerat oportun să realizez și o analiză a modalităților de optimizare a plasamentelor de către BCR Erste Bank. Pentru aceasta am pornit de la ideea că o bancă poate să-și investească resursele în două tipuri de active: credite (L) și titluri (S) - obligațiuni de stat, bonuri de tezaur, acțiuni și obligațiuni ale marilor companii private și/sau publice, etc. și că dorește maximizarea randamentului adus de aceste plasamente în condițiile impuse de reglementările prudențiale privind adecvarea capitalului. Am pornit de la un model utilizat pentru optimizarea activului bancar în funcție de cerințele de lichiditate și de adecvare a capitalului utilizat în lucrările de specialitate pe care l-am adaptat la specificul activității BCR Erste Bank și l-am testat pe baza datelor din situațiile financiare BCR Erste Bank din 2013 și aferente sistemului bancar din România. Am putut astfel identifica un optim al plasamentelor pe care BCR Erste Bank le putea realiza în anul 2013, dar și o analiză a modului în care deficitul de lichidități influențează optimul, astfel că, cu cât ponderea raportului deficitului de lichidități per total credite, respectiv depozite este mai mare, cu atât va spori cantitatea ce trebuie investită în titluri.

Deoarece creditul bancar reprezintă principalul produs al BCR Erste Bank, activitatea de creditare a clienților este plasată în strategia băncii în zonele de interes maxim. Am analizat în acest sens, *strategia de creditare a BCR Erste Bank* deoarece, de modul în care banca va ști să adapteze oferta de credite la nevoile clienților săi (în special a celor strategici) depinde într-o mare măsură menținerea și consolidarea poziției sale în cadrul sistemului bancar național și internațional. Activitatea de creditare a întreprinderilor corporatiste este plasată în strategia BCR Erste Bank pe principala zonă de interes, astfel banca urmărește evoluția afacerilor acestor entități și vine în întâmpinarea lor cu o ofertă diversificată de produse de finanțare (credite în lei și valută, produse alternative de finanțare – leasing-ul, garanții bancare în lei și valută) în cele mai bune condiții de

calitate și costuri. Strategia BCR Erste Bank acordă importanța cuvenită structurării ofertei într-un echilibru corespunzător între produsele standard și oferte personalizate adaptate cerințelor specifice individuale ale întreprinderilor corporatiste. Tipurile de credite pe care BCR Erste Bank le acordă întreprinderilor și instituțiilor private sau publice, financiare sau nefinanciare sunt de o mare varietate și beneficiază de o gamă variată de caracteristici, atât din punct de vedere al prevederilor contractuale, cât și al costurilor aferente. BCR Erste Bank acordă în general, credite pentru satisfacerea nevoilor temporare ale afacerilor, înlocuirea insuficienței temporare a capitalului lichid al agenților economici ce se produce pe parcursul ciclului de exploatare și pentru susținerea activităților investiționale ale clienților persoane juridice.

Activitatea de creditare a BCR Erste Bank presupune atât cunoașterea și implementarea unor cerințe tehnico-bancare de prudențialitate general acceptate (conform Basel II și Basel III), cât și o foarte atentă evaluare a situațiilor financiare și o analiză pertinentă a aspectelor non-financiare. Analiza financiară, deosebit de importantă, trebuie să se bazeze pe situații financiare autorizate de persoane abilitate, pentru conformitate cu standardele de contabilitate și legislația în materie. Înțelegerea sensului dezvoltării afacerii este foarte importantă pentru client, dar și pentru analistul de credite. Trebuie să poată fi evaluată poziția agentului economic în piața de profil și să i se poată estima corect perspectivele.

Ultimul capitol al tezei intitulat *Managementul riscurilor și performanțelor bancare l-am dedicat analizei riscurilor și performanțelor bancare* deoarece am considerat că analiza riscurilor la care sunt expuse băncile comerciale, dar și a performanțelor acestora, reprezintă un teren fertil de investigare dinamică și incitantă, un potențial furnizor de soluții pentru problemele cu care se confruntă în prezent băncile. Domeniul dinamic al riscurilor bancare determină modificarea rapidă a procedurilor, tehnicilor și modelelor uzitate în gestionarea eficientă a acestora, subliniind totodată că acestea nu pot elimina riscul, doar îl pot previziona și atenua.

Am considerat, încă de la început că este necesar a trasa o *linie de demarcație între metodele de gestiune și instrumentele de monitorizare a riscurilor bancare*, întrucât, prin monitorizarea riscurilor bancare se înțelege identificarea, evaluarea și controlul politicilor și practicilor privind managementul riscului unei bănci, care permit detectarea problemelor cu care se confruntă o bancă, iar gestiunea riscurilor bancare constă în ansamblul metodelor de administrare a riscurilor bancare în vederea limitării, divizării și finanțării lor, precum și diminuării expunerii la risc a fiecărei bănci.

Capitolul menționat mi-a permis pe lângă analizarea aspectelor teoretice cu privire la riscuri și realizarea unor *analize din punct de vedere practic pe exemplul BCR Erste Bank a strategiilor de gestionare a fiecărui risc în parte în perioada 2010-2013 și identificarea măsurilor ce trebuiesc luate în viitor*.

O importanță deosebită consider că au și *strategiile de optimizare a performanțelor bancare*, deoarece băncile, ca societăți comerciale, au ca obiectiv fundamental optimizarea profiturilor, performanța băncii reprezentând un indiciu al stabilității și al încrederii deponenților, astfel că trebuie încurajată obținerea unor performanțe cât mai mari, pentru un sistem financiar eficient și dinamic. Dat fiind faptul că, obiectivul fundamental al oricărei societăți bancare îl constituie maximizarea profitului, obiectiv ce este urmărit în mod diferențiat în funcție de modalitățile de realizare a scopului propus, în teză am prezentat din punct de vedere teoretic principalii indicatori de evaluare a performanțelor unei instituții bancare. Deoarece, banca atrage resurse contra cost la un anumit nivel al dobânzii pasive și realizează plasamente în schimbul unei dobânzi active, nivelul profitului va fi influențat de: volumul surselor atrase și al plasamentelor efectuate, nivelul marjei profitului, diversele categorii de venituri și cheltuieli. De asemenea, cerințele de capital necesare pentru menținerea încrederii în sistemul bancar și măsurile de politică monetară pot determina schimbări în structura și stabilitatea profitului băncii.

Practica bancară a evidențiat faptul că, riscul este mai bine controlat într-un sistem centralizat, spre deosebire de profit, a cărui mărime și dimensiune se controlează mai bine într-un sistem descentralizat, adică printr-o mărime a competențelor centrelor de profit, de aceea am prezentat în teză o serie de *modele de calcul al profitabilității unei instituții bancare*. În

determinarea profitabilității pot exista mai multe dimensiuni de profitabilitate: organizație, produs, canal de distribuție, linie de activitate, cont, client.

Consider că, una din preocupările majore ale managementului unei bănci comerciale trebuie să fie aceea de cuantificare cât mai exactă a aportul adus de fiecare verigă componentă a întregului. Dificultatea intervine din specificul activității unei bănci, specific ce impune un anumit mod de organizare a activității. Deoarece este o metodă de gestiune internă, consider că *modelul de profitabilitate al unei bănci comerciale rămâne la latitudinea fiecărei bănci* care trebuie să-l stabilească și să-l ajusteze (perfecționeze) mereu, în funcție de strategia băncii. Stabilirea modelului de profitabilitate internă al unei bănci comerciale este influențat de: specificul activității și de structura organizatorică a băncii.

Pornind de la faptul recunoscut, că orice încercare a unei bănci de a obține profit presupune riscuri, obiectivul unei bănci devine inevitabil acela de a-și *maximiza profitul, menținându-și concomitent riscul la un nivel acceptabil*. În teză am analizat efectul pe care majorarea nivelului principalilor indicatori de performanță îl produc asupra ratei de risc a băncii, dar și impactul pe care creșterea fiecărei rate de risc o produce asupra nivelului indicatorilor de performanță financiară, obținând astfel o imagine mai clară asupra corelației venit/profit – risc. Acest lucru permite băncilor să evalueze la care din tipurile de risc trebuie să se expună și cât de mult pentru a-și îndeplini obiectivul propus privind venitul și respectiv profitul său.

În ultimii ani înaintea declanșării crizei, creditarea a reprezentat segmentul cel mai agresiv, în condițiile în care băncile au urmărit cu precădere majorarea cotei de piață prin expansiunea operațiunilor și prin extinderea rețelelor teritoriale. Începând cu anul 2009 băncile s-au confruntat cu îngreunarea accesului la sursele de finanțare pe fondul crizei internaționale, implicarea mult mai reticentă și mai selectivă a băncilor pe piața creditelor, dar și cu reducerea cererii solvabile de credite, ceea ce a condus la temperarea semnificativă a activității de creditare.

În aceste condiții *obiectivele instituțiilor de credit din România s-au deplasat din zona preponderent cantitativă (creșterea cotei de piață, campanii agresive de creditare sau maximizarea profiturilor pe termen scurt) către abordări care mizează în special pe analize calitative și de risc asociate creditării*.

Ca urmare a analizării principalilor indicatori care evidențiază *performanțele sistemului bancar românesc* pentru perioada 2007-2013, am concluzionat că:

- se înregistrează *un nivel confortabil al indicatorului de solvabilitate* la sfârșitul anului 2013, respectiv 15,5% la nivel agregat;

- *calitatea adecvată a surselor proprii* de care dispun băncile din România este reflectată de nivelul înalt al fondurilor proprii de nivel 1 (91,1 la sută în decembrie 2013¹) ceea ce constituie un avantaj;

- *efectul de pârgă*, a fost de 8 la sută în 2013 ceea ce reflectă capitalizarea confortabilă a băncilor;

- efectele crizei economice și financiare asupra sistemului bancar au fost resimțite și în planul rezultatelor financiare, traiectoria descrescătoare a acestora fiind totuși atenuată de măsurile de redimensionare a rețelelor teritoriale și de ajustare a necesarului de personal. *Pierderea nu a fost însă o caracteristică generalizată*, fiind localizată îndeosebi la nivelul băncilor mijlocii și mici. Un număr de 20 de instituții de credit – majoritatea din categoria băncilor mari și mijlocii – au raportat profit și în 2010 pe fondul eficientizării costurilor operaționale și al restructurării portofoliului de credite. După trei ani de valori negative, rezultatul net la nivel agregat a revenit în plaja valorilor pozitive (48,6 milioane lei) în condițiile în care profitul agregat la nivelul a 23 de bănci (1 993,4 milioane lei) a contrabalansat pierderea altor 17 bănci (1 944,8 milioane lei);

- datorită volatilității crescute a monedei naționale și a deteriorării condițiilor macroeconomice și înrăutățirea situației financiare a populației au început să se observe și semnele unei *deteriorări progresive a indicatorilor care măsoară calitatea portofoliului de credite*, manifestate cu precădere începând cu a doua parte a anului 2008. Deteriorarea în continuare a

¹BNR, Raport Anual, 2013, pag.75

calității portofoliului de credite s-a produs ca urmare a dificultăților financiare întâmpinate ulterior de persoanele fizice și juridice, pe parcursul anilor 2009, 2010. Rata creditelor neperformante a ajuns la 21,9 la sută la 31 decembrie 2013, cu mențiunea că metodologia utilizată nu ia în calcul elementele de diminuare a riscului, reprezentate de provizioane și garanții, substanțial mai ridicate în cazul României decât în țările din grupul de comparație din cadrul UE;

- băncile sunt nevoite să adopte măsuri pentru eficientizarea managementului resurselor, care să reducă vulnerabilitatea la fondurile volatile, să îmbunătățească gradul de diversificare a surselor de finanțare, tendința și stabilitatea depozitelor atrase. În același timp, diversificarea bazei de finanțare, atât în ceea ce privește sursele, cât și structurarea pe maturități, poate contribui la menținerea unui nivel adecvat de lichiditate. *Poziția confortabilă a lichidității în anul 2013* a fost pusă în evidență în special de valoarea indicatorului care exprimă lichiditatea imediată, de 41,5 la sută;

- accesul mai dificil al instituțiilor de credit la finanțarea externă a impus orientarea mai accentuată a acestora către *finanțarea tradițională*, respectiv atragerea de economii de la clienți. Această strategie, corelată cu trenarea activității de creditare, s-a regăsit în menținerea aproape neschimbată a raportului dintre credite și depozite.

În ultimul subcapitol al tezei, am considerat oportun să evidențiez *performanțele băncii BCR prin realizarea unui studiu comparativ între principalele bănci comerciale din sistemul bancar din România: BCR Erste Bank, BRD Societe Generale și Raiffeisen Bank din perspectiva performanțelor în perioada 2008-2013*. Prin examinarea relațiilor existente între mărimea capitalurilor, activelor, depozitelor și profitabilitate exprimată prin ROE, ROA, marja netă a dobânzii am realizat un clasament al băncilor pornind de la performanța din perspectiva profitabilității și a potențialului de creștere. Am obținut astfel o comparație a băncilor în funcție de profitabilitatea lor, dar și o identificare a factorilor care au afectat evoluția profitabilității băncilor selectate în perioada analizată.

Astfel, studiul realizat ne arată că *performanțele băncilor sunt puternic influențate în mod negativ de rata creditelor neperformante, marja netă a dobânzii este strâns legată de volumul depozitelor la termen, adecvarea capitalului este influențată de gradul de îndatorare, dar și de profitul net și rata rentabilității capitalului propriu*.

În legătură cu performanțele fiecărei din cele trei bănci am concluzionat că BCR Erste Bank, deși are cel mai bun grad de adecvare a capitalului, cea mai mare marjă de dobândă și cele mai bune rate ale depozitelor la vedere și la termen, aceste resurse nu generează profituri ridicate, ci dimpotrivă, ratele profitabilității sunt cele mai slabe din cele trei bănci analizate, în cea mai mare parte, așa cum a reieșit și din analiza corelațiilor existente, determinate de rata creditelor neperformante foarte ridicate. Rezultatele financiare mai scăzute ale BCR Erste Bank au fost determinate de majorarea provizioanelor ca o consecință a demersului BNR de a diminua rata creditelor neperformante din sistemul bancar autohton precum și a așteptărilor pentru o recuperare mai slabă a creanțelor acestei bănci, așteptări bazate pe prețurile care i s-au oferit pentru pachete mari de credite neperformante. În cazul *BRD-GSG*, aceasta are cea mai mică marjă netă a dobânzii și cele mai puțin avantajoase rate ale depozitelor la vedere și termen, dar, cu toate acestea ratele profitabilității nu sunt cele mai scăzute și datorită nivelului creditelor neperformante și a raportului credite/depozite. În ceea ce privește *RaiffeisenBank*, deși are cel mai scăzut nivel de capitalizare dintre cele trei bănci, și nu are cea mai mare marjă netă a dobânzii, totuși are cele mai bune rate de rentabilitate, cea mai scăzută rată a creditelor neperformante și cel mai bun raport credite/depozite.

Deoarece creditul bancar rămâne principalul produs promovat de instituțiile de credit, el reprezintă totodată și modalitatea de evidențiere a strategiilor, profesionalismului și dorinței de participare a băncilor la dezvoltarea și echilibrul economiei reale. Sistemul propriu de reglementare al BCR Erste Bank în materie de creditare reflectă nivelul de abordare a problematicii riscului localizat la nivelul a două paliere, unul extern vizând dezechilibre specifice pieței la un moment dat și unul intern reprezentat de disfuncționalitățile propriilor structuri organizaționale.

În concluzie, pornind de la ideea că obiectivele strategice ale procesului de management al activității de creditare a întreprinderilor corporatiste trebuie ancorate în realitățile economice din

România și cele de pe plan internațional, consider că în cazul BCR Erste Bank, politica de creditare trebuie să se orienteze pe următoarele **directii de acțiune**:

➤ BCR Erste Bank trebuie să *elaboreze normele în domeniul creditării* în așa fel încât să asigure un echilibru între dorința de inovație în materie de produse bancare tip credit și capacitatea beneficiarilor acestora de a răspunde din punct de vedere al eligibilității, în condițiile impuse de legislația în vigoare și de reglementările BNR;

➤ consider că ar trebui să se acorde *o mai mare importanță analizei nonfinanciare* în selectarea clienților creditați, pe de o parte prin luarea în considerare a unui număr mult mai mare de indicatori calitativi, iar pe de alta parte prin creșterea ponderii criteriilor calitative în totalul riscului ponderat al clientului. Importanța acordată de instituțiile de credit criteriilor cantitative și calitative de apreciere a bonității potențialilor debitori este diferită. Unele dintre acestea pun accentul mai mult pe factorii cantitativi, calculând în acest sens un număr mai mare de indicatori economico – financiari de apreciere a performanțelor clientului, luând în considerare chiar și tendința de evoluție a acestora față de perioada precedentă. Altele, acordă o importanță mare factorilor calitativi, care deși în prealabil tind să ofere o apreciere mai subiectivă, în esență asigură practic o cunoaștere mai în detaliu a caracteristicilor clientului ce nu pot fi cuantificate valoric sau procentual;

➤ este necesară *o rigoare crescută în ceea ce privește conținutul dosarelor de credit* în special a calității informațiilor, a realității situațiilor financiare care trebuie să fie autorizate de persoanele abilitate, cu respectarea standardelor de contabilitate și a legislației în materie, în practică întâlnindu-se situații financiare diferite “pentru fisc și pentru bancă”. Tot aici se încadrează și verificarea legalității afacerilor ce urmează a fi finanțate, inclusive sub aspectul existenței autorizațiilor, avizelor, a situației juridice a terenurilor pe care sunt amplasate construcțiile, etc;

➤ banca trebuie să aibă *o abordare profesională, și nu emoțională a problematicii creditului*, ea nu trebuie să finanțeze niciodată entuziasmul sau disperarea clienților. De multe ori clienții fac greșeli, sub euforia unor afaceri miraculoase, luând în calcul doar aspectele favorabile care însoțesc afacerile, sunt interesați de profituri mari, în perioade scurte de timp, ceea ce poate fi un semnal că managementul acelor organizații au pierdut controlul evoluției reale a evenimentelor. Banca nu are o funcție socială preponderentă, nu ajută clienții în dificultate, ci realizează parteneriate de afaceri cu aceștia;

➤ deoarece apreciez că există *slăbiciuni în gestiunea riscului de credit de ordin intern*, cum ar fi: selecția defectuoasă a dosarelor și supravegherea internă improprie a evoluției (involuției) calității debitorului consider că instituțiile de credit ar trebui să fie mai atente în momentul aprobării unui credit, analizând suma maximă ce-i poate fi acordată clientului, scopul pentru care îi va acorda respectivul credit, garanțiile pe care le oferă și posibilitățile sale de rambursare, deoarece decizia de acordare a unui împrumut coincide practic cu momentul generării riscului de credit. În acest sens, structura activelor firmei care solicită credit joacă un rol important în luarea deciziei de creditare, acestea trebuie să fie orientate în proporție cât mai mare către profilul activității și nu în zone de interes mai scăzut pentru firmă. Capacitatea de rambursare trebuie de asemenea analizată în strânsă concordanță cu activitatea de bază specifică clientului corporatist;

➤ un rol important îl are și *monitorizarea evoluției activității întreprinderilor corporatiste*, înțelegerea sensului dezvoltării afaceriilor, evaluarea permanentă a poziției agenților economici în piața de profil și estimarea perspectivelor. Creșterile bruște ale profitabilității, spre exemplu, pot fi semnale pentru analistul de credite în aprofundarea monitorizării, în vederea identificării condițiilor care au determinat această creștere, deoarece de multe ori pot să genereze costuri ulterioare mai mari decât veniturile;

➤ *adaptarea/imbunătățirea procesului de creditare și a produselor de finanțare specifice conform cu nevoile clienților*, mergând chiar până la revizuirea procedurilor interne ale bancii, atunci când se consideră necesar;

➤ *o mai bună structurare, filtrare și evaluare a tranzacțiilor complexe de finanțare* pentru clienții gestionați în rețeaua corporativă;

➤ *lansarea pe piață a unor produse bancare inovatoare* pentru a satisface nevoile prezente și viitoare ale întreprinderilor corporatiste;

➤ *valorificarea nișelor de piață cu potențial*, cum sunt produsele destinate accesării *fondurile europene*. Banca trebuie să creeze produse speciale care trebuie să includă atât produsul propriu-zis de creditare pentru accesarea de fonduri UE cât și serviciile de consiliere, destinate atât celor care doresc co-finanțarea proiectelor aprobate cât și celor care sunt în curs de a elabora și depune proiecte;

➤ deoarece pentru BCR Erste Bank este esențială *o eficientizare operațională și obținerea de venituri suplimentare*, consider că trebuie să se acționeze prin sporirea productivității forței de vânzări, introducerea modelelor inovatoare de stabilire a prețului, dezvoltarea de parteneriate precum și lansarea de noi produse bancare.

În final încercând să dăm demersului nostru un caracter original putem concluziona că multă vreme creditul bancar va rămâne principala sursă de finanțare a economiei românești, băncile devenind consultanți pentru mediul de afaceri, sprijinind clienții pentru a învinge rezistența la schimbare. În opinia noastră, prin complexitatea deosebită a abordărilor pe care le generează, creditul va fi un factor stimulator atât a economiei reale, cât și al perfecționării pregătirii specialiștilor bancari.